

اعتباریابی مقیاس خودانتقادی/خوداعتمادی در بین معلمان

ابوظالب سعادت‌ی شامیر^۱، سعید مذبوحی^۲، شهناز مرزی^۳

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۳/۰۴

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۹/۱۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر تعیین ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی مقیاس خودانتقادی/خود اعتمادی در معلمان زن و مرد بود. پژوهش حاضر یک پژوهش اعتباریابی بود. نمونه مورد مطالعه در این پژوهش شامل ۴۴۴ معلم بود که از میان معلمان دوره دوم مقطع متوسطه شهر بجنورد در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ با روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش مقیاس خودانتقادی/خود اعتمادی، خودکارآمدی و شادکامی بود. جهت بررسی پایایی مقیاس خودانتقادی/خود اعتمادی از روش آلفای کرونباخ و ضریب بازآزمایی و برای بررسی از روش واگرا و روش تحلیل عاملی اکتشافی و تائیدی استفاده شد. پایایی مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای خودانتقادی ۰/۶۹ و برای خود اعتمادی ۰/۷۷ محاسبه شد. روایی واگرا پرسشنامه خودانتقادی و خود اعتمادی نیز از طریق همبسته نمودن آن با مقیاس خودکارآمدی و شادکامی معنادار به دست آمد. استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی ساختار دوعاملی آن را کشف کرد. نسخه پرسشنامه خودانتقادی/خود اعتمادی برای اندازه‌گیری خودانتقادی/خود اعتمادی در معلمان رضایت‌بخش بود. البته، انجام پژوهش‌های بیشتر برای تائید این یافته‌ها در معلمان لازم است.

واژگان کلیدی: اعتباریابی، روایی، خودانتقادی/خوداعتمادی.

۱. استادیار گروه روان‌شناسی تربیتی و شخصیت دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران (نویسنده مسئول)

seadatee@srbiau.com

۲. استادیار گروه مطالعات آموزش و پرورش دانشگاه علامه طباطبائی تهران

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد

مقدمه

در رسیدن معلمان به مهارت‌ها و شایستگی‌های لازم جهت دستیابی به آرمان‌های کلاسی و درسی مؤلفه‌های اجتماعی و روان‌شناختی بسیاری دخیل‌اند که از جمله این مؤلفه‌ها می‌توان به خودانتقادی^۱ و خوداعتمادی^۲ اشاره کرد. افراد خودانتقادگر هنگام روبرو شدن با مانع در راه رسیدن به اهدافشان، آسیب‌پذیر می‌شوند. این افراد مستعد تجربه‌ی افسردگی همراه با احساس حقارت شدید، گناه بی‌ارزشی و شکست در مطابقت با معیارهای مورد انتظار هستند (بگی و رکتز،^۳ ۱۹۹۸؛ گیلبرگ و پراسر،^۴ ۲۰۰۶). خودانتقادی را می‌توان بر اساس میزان درون‌فکنی معیار عمل، در یک پیوستار در نظر گرفت. در یک‌سوی انتهای این پیوستار، نوعی از خود انتقادی وجود دارد که بر استانداردهای نسبتاً بیرونی متکی است و در انتهای دیگر آن نوعی از خود انتقادی که مستلزم استانداردهای درونی است (تامسون و زاروف،^۵ ۲۰۰۴؛ گیلبرت و آبرونز،^۶ ۲۰۰۴).

اعتبارسنجی یکی از مفاهیم وابسته به فرهنگ است. هرچند خاستگاه اولیه اعتبارسنجی، ایالات متحده امریکا بوده است ولی با ورود این نظام به هریک از ممالک جهان، رنگ و بوی فرهنگی خاص کشور مقصد را به خود گرفته است (عباس پور و همکاران، ۱۳۹۵). همچنین، تعیین پایایی یکی دیگر از ملزومات و پیش‌فرض‌های مهم روان‌سنجی می‌باشد که به‌نوعی با تکرارپذیر بودن پاسخ‌ها در شرایط و زمان‌های مختلف ارتباط دارد و لازم است که با تغییر جامعه، بار دیگر پایایی زمانی و ثبات درونی آزمون‌ها بررسی شود (اکبرزاده و همکاران، ۱۳۹۷).

خوداعتمادی یک فرایند نظم‌دهنده^۷ است و به‌زیستی^۸ جاندار را ارتقا می‌دهد. از این رو انتظار می‌رود خودانتقادی بالا با خوداعتمادی پایین همراه باشد و با افزایش خوداعتمادی، میزان خودانتقادی و دیگر آسیب‌های روان‌شناختی و اجتماعی همراه با آن کاهش یابد.

1. Self-criticism
2. Self- reassurance
3. Bagby & Rector
4. Gilbert & Procter
5. Thompson & Zuroff
6. Irons
7. Self-regulatory
8. Well-being

خوداعتمادی فرایندی پویایی، انطباقی و انسجامی است که به شکل زمان‌مند عمل می‌کند و از دو وجه تشکیل شده است: خوداعتمادی تجربه‌ای^۱ به‌عنوان توجه و حساسیت آنی به تجربه‌ی جاری خود و خوداعتمادی تأملی^۲ به‌عنوان تحلیل تجارب گذشته‌ی خود و تلفیق آن در طرح‌های کنش و واکنش مربوط به خود. خوداعتمادی انسجامی^۳، تلفیق خوداعتمادی تجربه‌ای و تأملی با یکدیگر است. این دو فرایند از طریق فرایند خودنظم-دهی، همسانی درونی را ارتقا می‌دهند و از این رو باید تضاد با خودانتقادی قرار گیرند (قربانی، واتسون، بینگ، دیوسن و لی برتن^۴، ۲۰۰۳).

مقیاس خودانتقادی و خوداعتمادی توسط گیلبرت، کلارک، همپل، مایلز و آیرونز (۲۰۰۴) تهیه شده است و دارای ۲۲ ماده در دو خرده مقیاس خودانتقادی و خوداعتمادی است. خرده مقیاس خودانتقادی تمایل فرد را به داشتن انتظارات و توقعات بالا از خود و تلاش برای پیشرفت و رسیدن به اهداف در سطح بالا می‌سنجد (گیلبرگ و همکاران، ۲۰۱۱) و خرده مقیاس خوداعتمادی باور یا میزان اطمینان افراد در مورد توانایی‌های خود برای کسب موفقیت در زمینه‌های مختلف را می‌سنجد (کلیمن و گیسون^۵، ۲۰۱۱). همسانی درونی نمره کلی مقیاس را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در پژوهش گیلبرگ و همکاران (۲۰۰۴) ۰/۹۰ گزارش شده است. در مطالعه گیلبرگ و همکاران (۲۰۱۱) تحلیل عاملی با مؤلفه‌های اصلی و چرخش مایل برای هر کدام جنسیت، دو عامل نشان داد و این عوامل قابل نام‌گذاری بودند و در نهایت، گیلبرگ و همکاران (۲۰۱۱) این‌طور نتیجه‌گیری کردند که این مقیاس دارای دو عامل جداگانه است؛ بنابراین، از آنجا که تحلیل عاملی، هم از لحاظ مفهومی و هم به لحاظ تجربی، به مؤلفه‌های معنادار انجامیده است، مقیاس به صورت دوبعدی در نظر گرفته می‌شود (گیلبرگ و همکاران، ۲۰۱۱). به باور اونقان^۶ (۲۰۱۵)، رفتارهای مورد سنجش توسط خرده مقیاس خودانتقادی برای بهزیستی افراد زیان‌بخش است و جنبه‌ای از شخصیت در نظر گرفته می‌شود که زیربنای مجموعه‌ای از عادات آسیب‌رسان به سلامت است. از سوی دیگر کلیمن و

-
1. Experiential self- reassurance
 2. Reflective self- reassurance
 3. Integrative self- reassurance
 4. Watson, Bing, Davison & Le Betlon
 5. Kleitman & Gibson
 6. Öngen

استنکوف^۱ (۲۰۰۷) نشان دادند که بین ویژگی‌های مورد سنجش خرده مقیاس خوداعتمادی با خودکارآمدی ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد. از آنجایی که پژوهش در حیطه خودانتقادی و خوداعتمادی بسیار مورد توجه متخصصان علوم رفتاری است، در داخل کشور وجود ابزارهایی معتبر برای سنجش این ویژگی‌های روان‌شناختی متناسب با فرهنگ کشور که بتوان بر اساس آن افراد خودانتقادگر با خود اعتمادی پایین را از افراد عادی غربالگری کرد بسیار محدود است. همچنین اعتبار و روایی پرسشنامه‌های رسمی را نباید پذیرفت، بخصوص این نکته حائز اهمیت است که پرسشنامه در کشور دیگری و برای گروه آزمودنی‌های متفاوتی طراحی و آزمون شده باشد؛ بنابراین پژوهش حاضر با هدف بررسی روایی و پایایی پرسشنامه خودانتقادی و خوداعتمادی صورت گرفت.

روش

روش پژوهش حاضر پیمایشی از نوع مقطعی^۲ است. جامعه‌ی آماری این پژوهش، شامل کلیه معلمان زن و مرد دوره دوم مقطع دبیرستان سازمان آموزش و پرورش خراسان شمالی، شهرستان بجنورد در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ بودند که حجم آن برابر با ۳۶۷۱ نفر بود. نمونه پژوهش شامل ۵۰۰ نفر از معلمان بودند که به شیوه‌ی نمونه‌گیری طبقه‌ای چندمرحله‌ای از بین جامعه آماری مذکور انتخاب خواهند شد. به منظور برآورد حجم نمونه با از جدول کرجسی و مورگان^۳ (۱۹۷۱) استفاده شد.

روش نمونه‌گیری بدین شکل بود که ابتدا شهر بجنورد به ۵ منطقه جغرافیایی (شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز) تقسیم و از این مناطق، ۳ منطقه (شمال، شرق و مرکز) به‌عنوان خوشه‌های مرحله اول نمونه‌گیری به‌صورت کاملاً تصادفی انتخاب شدند. در گام بعدی، در ۳ منطقه مذکور با توجه به حجم جمعیت معلمان در هر منطقه جغرافیایی، از بین مدارس مقاطع مختلف هر منطقه، تعدادی مدارس و از هر مدرسه نیز چند کلاس به‌عنوان خوشه‌های مرحله دوم و سوم انتخاب و در نهایت نمونه موردنظر انتخاب شدند. از میان پرسشنامه‌های تکمیل‌شده، پرسشنامه‌های ناقص کنار گذاشته شدند و داده‌های ۴۴۴

1. Stankov

2. Cross Sectional

3. Krejcie & Morgan

پرسشنامه وارد تحلیل شد. در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌ها از چک‌لیست جمعیت شناختی و پرسشنامه‌های خودانتقادی/ خوداعتمادی، خودکارآمدی و شادکامی استفاده شد.

چک‌لیست جمعیت شناختی: چک‌لیست ویژگی‌های جمعیت شناختی جهت جمع‌آوری اطلاعات مربوط به سن، سابقه شغلی، وضعیت تأهل، جنسیت و امثال آن است که توسط پژوهشگر پژوهش حاضر تهیه، تدوین و طراحی شده است. پرسشنامه خودانتقادی و خوداعتمادی: در این پژوهش برای اندازه‌گیری خودانتقادی و خوداعتمادی از مقیاس خودانتقادی و خوداعتمادی گیلبرگ و همکاران (۲۰۰۴) استفاده شد. این پرسشنامه دارای دو خرده مقیاس خودانتقادی و خوداعتمادی است. پاسخ به هر ماده این مقیاس در یک طیف ۵ درجه‌ای از نوع لیکرتی از کاملاً مخالفم (۰) تا کاملاً موافقم (۴) تنظیم شده و حداکثر و حداقل نمره آن به ترتیب از صفر تا ۸۸ در نوسان است. گیلبرگ و همکاران (۲۰۰۴) ضریب پایایی این مقیاس را ۰/۹۰ گزارش کرده‌اند. علاوه بر این، ضرایب همسانی درونی مقیاس خودانتقادی/ خوداعتمادی در کل نمونه ۰/۸۳ و در مردان و زنان به ترتیب ۰/۷۸ و ۰/۸۵ به دست آمد. در مطالعه رجیبی و همکاران (۱۳۹۴) ضریب پایایی آلفای کرونباخ این پرسشنامه در کل نمونه ۰/۶۴ و ضریب روایی آن با مقیاس عزت‌نفس روزنبرگ بر روی ۵۰ نفر ۰/۳۶- معنی‌دار به دست آمد.

روش جمع‌آوری اطلاعات: ابتدا هماهنگی‌های لازم با مسئولان آموزش و پرورش شهرستان بجنورد مناطق و مدارس دوره دوم مقطع متوسطه موردنظر به عمل آمد. پس از انتخاب مدارس با مسئولان و مدیران مدارس موردنظر هماهنگی‌های لازم صورت گرفته و نمونه‌های موردنظر انتخاب شدند. پس از انتخاب نمونه‌ها پرسشنامه‌های موردنظر در بین آن‌ها توزیع شد. در تمام مراحل اجرایی، پژوهشگر در تعامل نزدیک با شرکت‌کنندگان بوده، به ابهام و اشکال‌های احتمالی پاسخ می‌داد. برای رعایت اصول اخلاقی و به‌منظور جلب همکاری شرکت‌کنندگان، پیش از اجرای آزمون اطلاعاتی درباره موضوع و هدف پژوهش تا آنجا که در نتایج پژوهش تأثیرگذار نباشد به شرکت‌کنندگان داده شد؛ و پس از جلب اطمینان شرکت‌کنندگان، در مورد اینکه اطلاعات آن‌ها به‌هیچ‌عنوان به‌صورت فردی مورد تجزیه و تحلیل قرار نخواهد گرفت و آن‌ها مختار هستند که در پژوهش شرکت

1. Self-Criticism/Reassurance Scale

کنند و هر زمان که خواستند می‌توانند از پژوهش خارج گردند، وارد نمونه پژوهش شدند. لازم به ذکر است که به شرکت‌کنندگان توضیح داده شد که لازم نیست نام یا اسم رمز (جز در مواردی که شرکت‌کنندگان خواستار اطلاع از نتیجه پژوهش بودند) خود را بنویسند.

نتایج

از کل افراد شرکت‌کننده در این پژوهش ۲۱۲ نفر مؤنث (۴۷/۷۴٪) و ۲۳۲ نفر مذکر (۵۲٪/۲۶) بودند. در این پژوهش ۴۲ نفر مجرد (۹/۵٪)، ۳۹۵ نفر متأهل (۸۹٪)، ۵ نفر مطلقه (۱٪/۱) و ۲ نفر بیوه (۰/۵٪) بودند. بیشترین تعداد شرکت‌کنندگان دارای مدرک کارشناسی بوده که ۲۵۳ نفر یعنی ۵۷٪ از نمونه را به خود اختصاص دادند. علاوه بر آن کمترین میزان شرکت‌کنندگان مربوط به مقطع دکتری بوده که ۲ نفر یعنی ۰/۵٪ درصد از شرکت‌کنندگان در آن جای داشتند. میانگین و انحراف معیار سنی افراد گروه نمونه به ترتیب برابر با ۶/۴۰ و ۳۹/۸۳ سال بود.

جهت بررسی ساختار عاملی پرسشنامه خودانتقادی و خوداعتمادی از تحلیل عاملی اکتشافی و تائیدی استفاده شد. در پژوهش حاضر اجرای تحلیل عاملی اکتشافی و تائیدی بر روی دو نمونه مجزا از داده‌ها صورت گرفت به این معنی که برای تحلیل عاملی اکتشافی تعداد ۲۲۰ آزمودنی به صورت تصادفی انتخاب شدند و مورد تحلیل اکتشافی قرار گرفتند (انتخاب این تعداد نمونه بر اساس نسبت ۱۰ به یک آیتم صورت گرفت). بر روی ۲۲۴ آزمودنی باقیمانده تحلیل عاملی تائیدی صورت گرفته است. لذا در ابتدا یافته‌های مربوط به تحلیل اکتشافی ارائه شده است.

به منظور تعیین تعداد عوامل پرسشنامه ۲۲ آیتمی خودانتقادی / خوداعتمادی از روش تحلیل عاملی^۱ استفاده شد. پیش از اجرای تحلیل عاملی شاخص کفایت نمونه‌برداری (KMO) و مقدار آزمون کرویت بارتلت محاسبه شد. در این تحلیل مقدار KMO برابر با ۰/۷۶۶ و مقدار مجذور کای آزمون کرویت بارتلت برابر با ۱۱۱۸/۵۷۶ به دست آمد که با درجه آزادی ۲۳۱ معنی‌دار ($P \leq ۰/۰۰۰۱$) بود. بدین ترتیب علاوه بر کفایت نمونه‌برداری، اجرای تحلیل عاملی بر پایه ماتریس مورد مطالعه نیز قابل توجیه بود. برای تعیین اینکه

1. Factor analysis

پرسشنامه خودانتقادی/ خود اعتمادی از چند عامل اشباع شده است، شاخص‌های ارزش ویژه، نسبت واریانس تبیین شده توسط هر عامل و نمودار اسکری (نمودار ۱) مورد توجه قرار گرفت.

در تحلیل اولیه ۲ عامل استخراج شد. این دو عامل توانستند مجموعاً ۳۱/۸۴ درصد از واریانس ۲۲ گویه مورد نظر را تبیین کنند. بررسی نمودار اسکری و جدول کل واریانس تبیین شده نشان می‌دهد که یک عامل اولیه (خود اعتمادی) بزرگ وجود دارد که دارای ارزش ویژه ۳/۶۶ می‌باشد و ۱۶/۶۴ درصد از واریانس کل را تبیین کرد، عامل دوم (خودانتقادی) دارای ارزش ویژه ۳/۳۴ می‌باشد و ۱۵/۲۰ درصد از واریانس کل را تبیین کرد. قابل ذکر است که نسخه اصلی پرسشنامه سه عاملی بوده که یک عامل تحت عنوان نفرت از خود نیز وجود داشته که در تحلیل اکتشافی بر روی نمونه ایرانی (نمونه حاضر) سؤالات مربوط به این عامل بر روی عامل خودانتقادی بارگذاری شدند و تشکیل یک عامل را دادند.

جدول ۱. بارهای عاملی سؤالات مقیاس خودانتقادی/ اعتماد پس از چرخش (n=۲۲۰)

آیتم	سؤالات	خود اعتمادی خودانتقادی
۱۶	نسبت به خودم مهربان و حمایت‌کننده هستم.	۰/۷۱۳
۲۱	خودم را برای آینده تشویق می‌کند.	۰/۷۰۲
۱۱	هنوز دوست‌داشتنی و قابل‌پذیرش هستم.	۰/۶۸۹
۱۳	می‌دانم که به راحتی می‌توانم خودم باشم.	۰/۶۶۹
۸	من هنوز خودم هستم.	۰/۵۹۶
۱۹	قادر به مراقبت و مواظبت از خودم می‌باشم.	۰/۵۴۵
۳	من قادر به یادآوری نکات مثبت در مورد خودم می‌باشم.	۰/۵۳۵
۱۰	از خودم متنفر می‌شوم.	۰/۴۵۱
۵	می‌دانم که به راحتی فراموشش می‌کند.	۰/۴۰۲
۲	بخشی از وجود من است که مرا ضعیف می‌کند.	۰/۶۲۶
۷	من به واسطه افکار خودانتقادی احساس شکست می‌کند.	۰/۶۲۳
۶	آن بخشی از من است بنابراین احساس می‌کند به اندازه کافی خوب نیستم.	۰/۵۶۷
۱	به راحتی از خودم ناامید می‌شوم.	۰/۵۶۳
۲۲	دوست ندارم خودم باشم.	۰/۵۲۱
۴	می‌دانم کنترل عصبانیت و ناکامی برایم سخت است.	۰/۵۱۶
۱۴	شکست‌هایم را یادآوری کرده و در آن‌ها متوقف می‌شوم.	۰/۵۱۴
۱۸	فکر می‌کند سزاوار انتقاد از خود هستم.	۰/۴۸۱

۰/۴۳۱	آن قدر از دست خودم عصبانی می‌شوم که قصد صدمه زدن به خودم را دارم.	۹
۰/۳۸۱	خودم را با نام‌های مختلف می‌نامم.	۱۵
۰/۳۷۳	دیگر نگران خودم نیستم.	۱۲
۰/۲۸۴	نمی‌توانم شکست‌ها و مشکلاتم را با نارضایتی بپذیرم.	۱۷
۰/۲۸۳	آن بخشی از من است که می‌خواهم از خودم دورش کنم اصلاً دوستش ندارم.	۲۰

همان‌گونه که در جدول فوق مشاهده شد تقریباً همه بارهای عاملی مناسب بودند. کوچک‌ترین بار عاملی متعلق به سؤال ۲۰ با ۰/۲۸۳ و بزرگ‌ترین بار عاملی متعلق به سؤال ۱۶ با ۰/۷۱۳ بود.

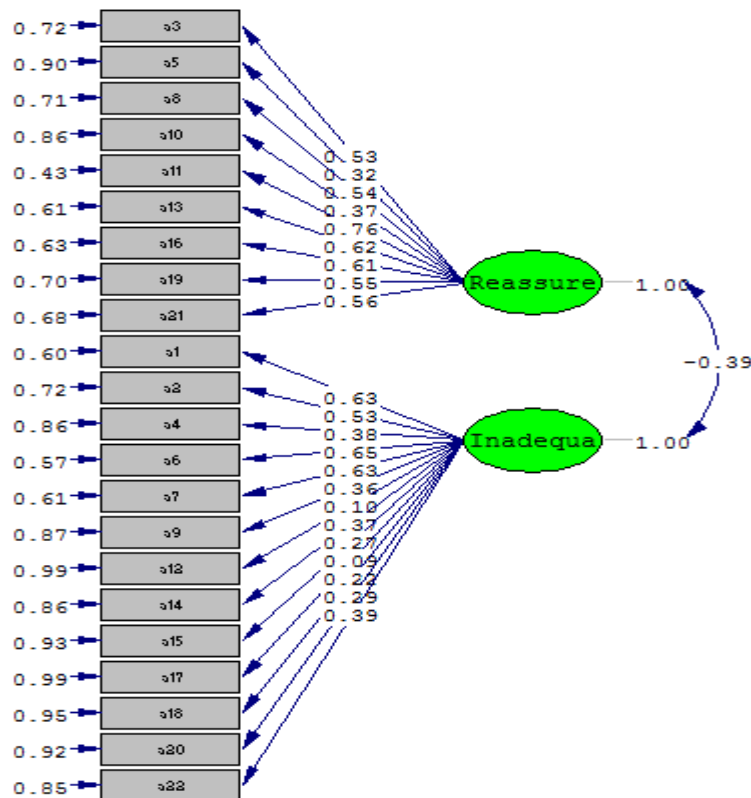
تحلیل عاملی تأییدی: به منظور تعیین میزان برازش مدل ۲ عاملی با داده‌ها از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. شاخص‌های برازندگی ریشه واریانس خطای تقریب^۱ (RMSEA)، ریشه استاندارد واریانس پس‌مانده^۲ (SRMR)، شاخص برازندگی مقایسه‌ای^۳ (CFI)، شاخص نیکویی برازش^۴ (GFI) و شاخص نیکویی برازش تعدیل‌شده^۵ (AGFI) برای سنجش برازندگی مدل استفاده شد. برای شاخص‌های برازندگی برش‌های متعددی توسط متخصصان مطرح شده است. برای مثال، مقدار مساوی یا کمتر از ۰/۰۵ برای ریشه واریانس خطای تقریب مقدار مساوی یا بالاتر از ۰/۹۶ برای شاخص برازندگی مقایسه‌ای، مقدار مساوی یا کمتر از ۰/۰۷ برای ریشه استاندارد واریانس پس‌مانده، نشان‌دهنده برازندگی کافی مدل است (جورسکوگ و سوربوم^۶، ۲۰۰۳).

از طرف دیگر پیشنهاد شده است که اگر شاخص‌های برازندگی مقایسه‌ای، نیکویی برازش و نیکویی برازش تعدیل‌شده بزرگ‌تر از ۰/۹ و شاخص‌های ریشه واریانس خطای تقریب و ریشه واریانس پس‌مانده کوچک‌تر از ۰/۰۵ باشد بر برازش بسیار مطلوب و کوچک‌تر از ۰/۱ بر برازش مطلوب دلالت دارد (برکلر^۷، ۱۹۹۰). شاخص‌های برازندگی فرم نهایی پرسشنامه خودانتقادی/اعتماد بررسی شد. یافته‌های مدل حاکی از آن است که بعضی از شاخص‌های برازندگی حاکی از برازندگی مطلوب داده-مدل است و برخی

1. Root Mean Square Error of Approximation
2. Standardized Root Mean Square Residual
3. Comparative Fit Index
4. Goodness of Fit Index
5. Adjusted Goodness of Fit Index
6. Joreskog & Sorbom
7. Berkler

شاخص‌های دیگر نشان‌دهنده برازندگی ضعیف داده - مدل است (جدول ۳). در این مدل، $X^2/df=۴۴۰/۵۸$ ، $df=۲۰۸$ و بنابراین نسبت $X^2/df=۲/۱۲$ می‌باشد که این نسبت مناسب می‌باشد. مقدار شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) می‌تواند بین صفر و ۱ باشد. مقادیر ۰/۹۰ و بالاتر، قابل قبول فرض می‌شوند. مقدار CFI در تحقیق حاضر برابر با ۰/۹۰ به دست آمد که قابل قبول است.

ریشه دوم میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) متوسط باقیمانده‌های بین همبستگی، کوواریانس مشاهده‌شده نمونه و مدل مورد انتظار برآورد شده از جامعه را نشان می‌دهد. همان‌طور که اشاره شده است، مقادیر کمتر از ۰/۰۸ را نشان‌دهنده برازش خوب، ۰/۰۸ تا ۰/۱۰ را بیانگر برازش متوسط و بالاتر از ۰/۱۰ را نشان‌دهنده برازش ضعیف می‌داند. مقدار RMSEA برای پژوهش حاضر ۰/۰۷۱ به دست آمد که بیانگر برازش خوب مدل با داده‌ها می‌باشد. سایر شاخص‌های برازش در جدول ۳ آمده است.

شکل ۱. مدل اندازه‌گیری نهایی پرسشنامه خودانتقادی/اعتماد (ضرایب استاندارد گزارش شده‌اند)

جدول ۲. شاخص های برازش مدل دو عاملی مقیاس خودانتقادی / اعتماد (n=۴۴۴)

مدل	*X ² /df	CFI	RMSEA	RMSEA CI 90%	SRMR	GFI	AGFI
دو عاملی	۲/۱۲	۰/۹۰	۰/۰۷۱	۰/۰-۰۶۲/۰۸۰	۰/۰۸۱	۰/۹۰	۰/۸۸

*مجدور کای به روش بیشینه درست نمایی

برای محاسبه روایی مقیاس از اجرای همزمان آن با پرسشنامه خودکارآمدی عمومی شرر و پرسشنامه شادکامی آکسفورد (فرم بلند) استفاده شد. متغیرهای ذکر شده به طور همزمان در بین گروه نمونه اجرا و اطلاعات حاصله با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون تحلیل گردید.

جدول ۳. همبستگی مقیاس خودانتقادی / اعتماد با خودکارآمدی و شادکامی

متغیرها	۱	۲	۳	۴
۱. خود انتقادی	۱			
۲. خود اعتمادی	-۰/۲۲۱*	۱		
۳. خودکارآمدی	-۰/۳۹۶*	۰/۲۶۹*	۱	
۴. شادکامی	-۰/۳۶۷*	۰/۳۵۹*	۰/۳۸۳*	۱

*p≤/۰۱

همان گونه که در جدول فوق قابل مشاهده است، میزان همبستگی بین خود انتقادی با خود اعتمادی (r=-۰/۲۲۱)، خودکارآمدی (r=-۰/۳۹۶) و شادکامی (r=-۰/۳۶۷) می باشد. همچنین خود اعتمادی با خودکارآمدی (r=۰/۲۶۹) و شادکامی (r=۰/۳۵۹) رابطه مثبت و معنی داری داشت. علاوه بر آن خودکارآمدی به شادکامی (r=۰/۳۸۳) ارتباط مثبت و معنی داری با یکدیگر داشتند. قابل ذکر است که همه همبستگی ها در سطح p≤/۰۱ معنی دار بودند.

به منظور بررسی پرسشنامه خودانتقادی / اعتماد از دو روش آلفای کرونباخ و بازآزمایی استفاده شده است. نتایج مربوط به پایایی پرسشنامه در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۴. ضرایب آلفای کرونباخ و بازآزمایی پرسشنامه خودانتقادی / خود اعتمادی

متغیرها	آلفای کرونباخ	ضرایب بازآزمایی
خودانتقادی	۰/۶۹۹	۰/۸۱
خود اعتمادی	۰/۷۸۰	۰/۸۵

همان گونه که در فوق قابل مشاهده می باشد، پایایی پرسشنامه خودانتقادی / خود اعتمادی از دو روش آلفای کرونباخ و بازآزمایی محاسبه شده و نتایج به دست آمده نشان

داد که ضریب آلفای کرونباخ خودانتقادی و اعتماد به خود به ترتیب برابر ۰/۶۹ و ۰/۷۷ می‌باشد. برای تعیین ضرایب بازآزمایی، این پرسشنامه مجدداً دو هفته بعد در مورد ۱۱۰ نفر از آزمودنی‌ها که در مرحله اول پژوهش شرکت داشتند، اجرا شد. ضرایب بازآزمایی در جدول برای خود انتقادی و خود اعتمادی به ترتیب ۰/۸۱ و ۰/۸۵ محاسبه شده است. افزون بر آن در جدول ۵ میانگین، انحراف استاندارد، همبستگی با نمره کل و ضریب آلفا در صورت حذف هر آیتم آمده است.

جدول ۵. میانگین، انحراف استاندارد، همبستگی با نمره کل و ضریب آلفا در صورت حذف هر آیتم
مقیاس خودانتقادی/اعتماد

عامل	آیتم	میانگین	انحراف استاندارد	همبستگی با نمره کل	آلفا در صورت حذف
خود اعتمادی	۳	۲/۵۱	۱/۱۲	۰/۴۳۷	۰/۷۶۳
	۵	۱/۸۶	۱/۲۵	۰/۳۷۸	۰/۷۷۰
	۸	۲/۷۵	۱/۱۵	۰/۴۷۷	۰/۷۵۷
	۱۰	۲/۵۵	۰/۷۳	۰/۳۲۷	۰/۷۷۶
	۱۱	۲/۶۰	۱/۰۷	۰/۶۳۲	۰/۷۳۵
	۱۳	۲/۷۰	۱/۰۷	۰/۵۶۲	۰/۷۴۵
	۱۶	۲/۴۸	۱/۲۲	۰/۵۳۷	۰/۷۴۸
	۱۹	۲/۸۴	۱/۰۱	۰/۴۴۵	۰/۷۶۲
	۲۱	۳/۰۶	۰/۹۷	۰/۵۲۸	۰/۷۵۲
		* ضریب آلفای عامل خود اعتمادی			۰/۷۸۰
خود انتقادی	۱	۰/۸۶	۰/۸۳	۰/۴۱۴	۰/۶۷۱
	۲	۱/۰۳	۰/۹۳	۰/۳۹۴	۰/۶۷۲
	۴	۱/۵۴	۱/۰۶	۰/۳۱۴	۰/۶۸۳
	۶	۱/۲۰	۰/۸۸	۰/۴۶۷	۰/۶۶۴
	۷	۰/۹۰	۰/۸۷	۰/۴۲۵	۰/۶۶۹
	۹	۰/۳۳	۰/۶۷	۰/۳۶۱	۰/۶۸۹
	۱۲	۱/۵۸	۱/۱۵	۰/۳۰۰	۰/۶۸۰
	۱۴	۱/۱۹	۱/۱۳	۰/۳۹۰	۰/۶۷۱
	۱۵	۰/۵۱	۰/۸۵	۰/۳۵۲	۰/۶۷۰
	۱۷	۱/۴۶	۱/۰۶	۰/۳۹۰	۰/۶۷۰
	۱۸	۱/۷۳	۱/۰۶	۰/۳۰۷	۰/۶۸۴
	۲۰	۱/۷۳	۱/۲۱	۰/۹۰۳	۰/۶۶۸
۲۲	۰/۶۰	۱/۰۰	۰/۳۸۲	۰/۶۷۳	

همان‌گونه که در جدول فوق آمده است میانگین و انحراف استاندارد هر کدام از آیت‌های مقیاس خودانتقادگری / اعتماد ارائه شده است. افزون بر آن در دو ستون دیگر همبستگی هر سؤال با نمره کل آمده است که نتایج نشان می‌دهد همه همبستگی‌ها با نمره کل مناسب می‌باشند (بالاتر از ۰/۳). از سویی نتایج نشان می‌دهد در صورت حذف هیچ کدام از آیت‌ها مقدار آلفا از مقدار استاندارد آن بیشتر نخواهد شد، لذا هیچ کدام از سؤالات خرده مقیاس‌ها از پرسشنامه کنار گذاشته نشدند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی روایی و پایایی پرسشنامه خودانتقادی و خوداعتمادی در بین معلمان بود. بر اساس نتایج به دست آمده مشخص شد که پرسشنامه خودانتقادی و خوداعتمادی دارای روایی و پایایی مناسبی در داخل کشور و در جمعیت معلمان کشور داراست. بر اساس نتایج به دست آمده این یافته با نتایج پژوهش‌های قبلی همچون گیلبرت و همکاران (۲۰۰۴)، اونقان و همکاران (۲۰۱۵) و رجبی و همکاران (۱۳۹۴) همسو و هم‌جهت است و می‌توان چنین گفت که پرسشنامه خودانتقادی و خود اعتمادی از روایی و پایایی مناسبی در داخل کشور برخوردار است. بررسی همسانی درونی قابل قبول تا عالی با ضریب آلفای کرونباخ بین ۰/۶۹ تا ۰/۷۷ به دست داد. نتایج پژوهش نشان داد که نمرات پرسشنامه خودانتقادی / خوداعتمادی از ساختار عاملی اکتشافی و تائیدی مناسبی برخوردار است؛ بنابراین یافته‌های پژوهش حاضر همانند یافته‌های پژوهش کیلبرت و همکاران (۲۰۰۴) از نسخه اصلی پرسشنامه بیانگر ساختار عاملی تغییرناپذیر و ویژگی‌های روان‌سنجی مناسب پرسشنامه مورد بررسی در نمونه معلمان کشورمان بود.

در بررسی روایی واگرایی پرسشنامه خودانتقادی / خود اعتمادی همبستگی بین این دو با خودکارآمدی و شادکامی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج گویای آن بود که رابطه‌ی منفی و معنی‌داری بین خودانتقادی با خودکارآمدی و شادکامی وجود دارد و بین خود اعتمادی با خودکارآمدی و شادکامی رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد. با حصول این یافته‌ها روایی واگرایی پرسشنامه خودانتقادی / خود اعتمادی به تائید می‌رسد زیرا خودکارآمدی و شادکامی به‌عنوان ابعاد مثبت سلامت روان و بهزیستی روان‌شناختی،

مطرح بوده و در کنار سلامت جسمی مفهوم کلی سلامت را تشکیل می‌دهند. همبستگی بین خود انتقادی با خود اعتمادی نیز منفی و معنادار بود که این موضوع نشان می‌دهد این دو مقیاس علائم یکسانی را ارزیابی نمی‌کنند و کاملاً مستقل هستند. این نتایج استفاده از پرسشنامه خودانتقادی/ خود اعتمادی را به‌عنوان ابزاری برای ارزیابی حیطه‌های مختلف خودانتقادی و خود اعتمادی را تأیید می‌کند. بسیاری از مردم با کاهش خودکارآمدی و شادکامی نسبت به بازخوردهای خارجی حساس می‌شوند و در نتیجه از تعارض‌ها و تضادهای میان جنبه‌های عمومی و خصوصی شخصیت خود آگاه می‌شوند، بنابراین در روابط خود با دیگران و به‌خصوص افراد و آشنایان نزدیک خود یک رویکرد محافظه‌کارانه را اتخاذ می‌کنند و در نتیجه تلاش برای حفظ یا بهبود روابط خود درگیر رفتارهای خودانتقادگر می‌شوند. این افراد وقتی در روابط نزدیک خود درگیر فعالیت‌های حل تعارض می‌شوند و در مقابل خصومت و دشمنی نزدیکان و آشنایان خود احساسات و افکارشان را ابراز نمی‌کنند و دست به انتقاد خود می‌زنند (لانکو و همکاران، ۲۰۱۵).

در نهایت اینکه مدل دوعاملی که از پژوهش گیلبرت و همکاران (۲۰۰۴) به دست آمده است بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر تناسب عالی نشان داد. در این پژوهش نیز همانند پژوهش اصلی دو عامل خودانتقادی و خود اعتمادی به دست آمد. این یافته همسو با یافته پژوهش اصلی و سایر پژوهش‌هایی است که نشان داده‌اند پرسشنامه خودانتقادی/ خود اعتمادی از دو عامل تشکیل شده است (گیلبرت و همکاران، ۲۰۱۱).

منابع

- اکبرزاده، بهروز؛ زارعیان، احسان؛ سیاوشی، الهه و مقدم، سودابه. (۱۳۹۷). ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی پرسش‌نامه تصویرسازی حرکتی - ۳ نوجوان. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۹(۳۳)، ۱۲۵-۱۵۳.
- رجبی، غلامرضا؛ ملک، فاطمه؛ امان‌الهی، عباس و سودانی، منصور. (۱۳۹۴). بررسی رابطه‌ی بین خود انتقادی، جهت‌گیری مذهبی درونی، افسردگی و تنهایی با میانجی‌گری خودخاموشی در بین دانشجویان درگیر رابطه رمانتیک. دو ماهنامه اصول بهداشت روانی، ۱۷(۶)، ۲۹۱-۲۸۴.

عباس پور، عباس؛ مجتبی زاده، محمد و اکرادی، احسان. (۱۳۹۵). ساخت، پایاسازی و اعتباریابی ابزار اندازه‌گیری برای اعتبارسنجی و تضمین کیفیت آموزش عالی ایران، فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۶(۲۴)، ۲۰۱-۲۲۸.

- Bagby, R. M., & Rector, N. A. (1998). Self-criticism, dependency and the five factor model of personality in depression: assessing construct overlap. *Personality Individual Difference*, 24(6), 895-897.
- Cohen S., & Pressman, D. S. (2005). Does positive affect influence health? Carnegie Mellon University. *Psychological Bulletin American Psychological*, 131 (6), 925- 971.
- Francis, L. J., Lester, D., & Philipckalk, R. (1998). Happiness as table extraversion: A cross examination of reliability and validity of the oxford happiness inventory among students in the UK, USA, Australia and Canada. *Personality and Individual Differences*. 24(2), 164-171.
- Gilbert, P., & Irons, C. (2004). A pilot exploration of the use of compassionate images in a group of self-critical people. *Memory*, 12 (4), 507-516.
- Gilbert, P., & Procter, S. (2006). Compassionate mind training for people with high shame and self-criticism: overview and pilot study of a group therapy approach. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 13, 353-379.
- Gilbert, P., Clarke, M., Hempel, S., Miles, J., & Irons, C. (2004). Criticizing and reassuring oneself: An exploration of forms, styles and reasons in female students. *British Journal of Clinical Psychology*, 43, 31-50.
- Gilbert, P., McEwan, K., Gibbons, L., Chotai, S., Duarte, J., & Matos, M. (2011). Fears of compassion and happiness in relation to alexithymia, mindfulness, and self-criticism. *Psychology Psychotherapy*, 85 (4), 374-390.
- Iancu, I., Bodner, E., & Zion, I. (2015). Self-esteem, dependency, self-efficacy and self-criticism in social anxiety disorder. *Compr Psychiatry*, 58,165-171.
- Kleitman, S., & Gibson, J. (2011). Metacognitive beliefs, self-confidence and primary learning environment of sixth-grade students. *Learning and Individual Differences*, 40, 1-8.
- Kleitman, S., & Stankov, L. (2007). Self-confidence and metacognitive processes. *Learning and Individual Differences journal*, 17(2), 161-173.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30, 607-610.
- Öngen, D. (2015). The relationships among self-absorption, self-criticism and perfectionism. *Social and Behavioral Sciences* 191, 2559 – 2564.
- Schere, R.F., Adams, J.S., Carley, S.S., & Wiebe, F.A. (1983). Role model performance effects on development of entrepreneurial career preferenc. *Journal of Entrepreneurship Theory and Practice*, 13 (3). 53-71.

Thompson, R., & Zuroff, D. C. (2004). The Levels of Self-Criticism Scale: comparative self-criticism and internalized self-criticism. *Personality Individual Difference*, 36(2), 419-430.